

Brjóstabólga og brjóstagjöf

Móðir getur fengið brjóstabólgu ef mjólkurgangur stíflast og mjólkurefni þrýstist inn í vefinn í brjóstinu fyrstu vikurnar eftir fæðingu. Líkaminn bregst við líkt og við sýkingu með því að auka blóðflæðið.

Fyrstu einkenni um brjóstabólgu er rautt, bólgjð og aamt svæði á brjóstinu. Þau eru ekki endilega merki um sýkingu. Einkenni geta byrjað skyndilega og versnað mjög hratt.

Mikilvægt er að hætta ekki brjóstagjöf þó að brjostið sé aamt því að þá getur bólgan versnað. Það flýtir bata að halda áfram að gefa brjóst.

Einkenni brjóstabólgu

- Rautt svæði á hluta, oftar á ytri og efri hluta brjóstisins, sem getur verið aumt viðkomu (mynd 1).
- Hnútur þreifast í brjósti og það er heitt viðkomu.
- Flensulík einkenni: Verkir, hiti, skjálfti.
- Þreyta og viðkvæmni.
- Mjólkurflæði getur minnkað tímabundið í veika brjóstinu, þegar það er bólgið.

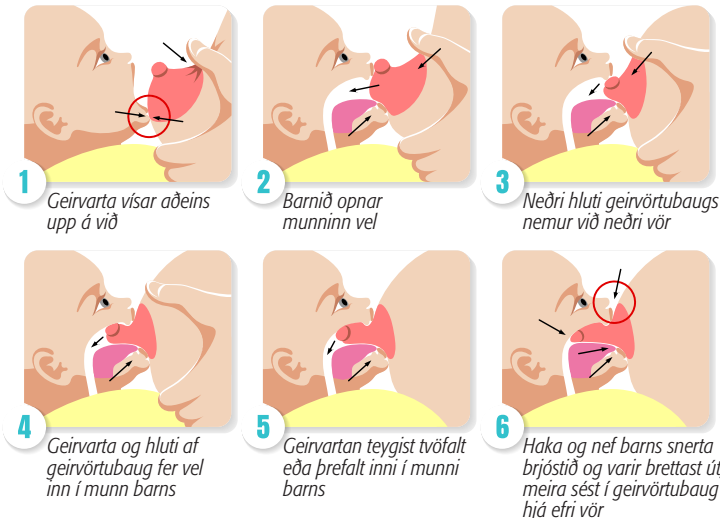
Mynd 1. Roði og bólga í brjósti

Barn lagt á brjóst

Mikilvægt er að fylgjast með hvernig barnið tekur geirvörtuna. Ef barn tekur geirvörtuna ekki nægilega vel getur tæming brjóstisins orðið ófullnægjandi og það eykur hættu á brjóstabólgu. Ef roði eða stífla er í brjósti getur hjálpað að haka barnsins snúi að bóligna svæðinu á brjóstinu því það auðveldar tæmingu úr því svæði.

Merki um að barnið taki geirvörtuna vel

- Munnur barns opnast vel þegar barnið tekur geirvörtuna. Haka barns snertir brjóstið í brjóstagjöfinni. Kinnar barnsins eiga ekki að sogast inn þegar barnið sýgur.
- Meira sést af geirvörtubaug hjá efri vör í samanburði við hjá neðri vör.
- Varir barnsins brettast út, sog er taktfast og kynging sést og heyrst.
- Brjóstagiöf er þægileg fyrir móður og brjóst mýkjast upp við gjöfina.

Mynd 2:
Álagn á brjóst.

1

Geirvarta vísar aðeins upp á við

2

Barnið opnar munninn vel

3

Neðri hluti geirvörtubaugs nemur við neðri vör

4

Geirvarta og hluti af geirvörtubaug fer vel inn í munn barns

5

Geirvartan teygist tvöfalt eða þrefalt inni í munn barns

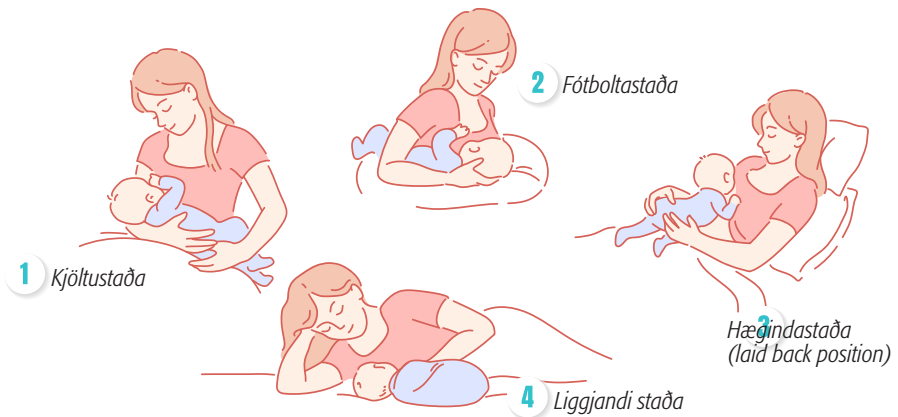
6

Haka og nef barns snerta brjóstið og varir brettast út, meira sést í geirvörtubaug hjá efri vör

Aðferðir til að losa stíflu í brjósti og bólgu

Nauðsynlegt er að halda áfram brjóstgjöf, þrátt fyrir veikindi og þreytu móður. Það er besta meðferðin til að ná bata og einnig best fyrir barnið.

- Þvo og spritta hendur fyrir brjóstgjöf meðan bólga er til staðar.
- Setja hitabakstur á brjóstið í tvær mínútur fyrir brjóstgjöf.
- Gefa barninu oft brjóst eða mjólka úr brjóstinu á milli gjafa með mjaltavél eða handmjólka ef brjóstin eru óþægilega þrútin. Gefa úr veika brjóstinu fyrst og tæma það vel.
- Mjólka úr brjóstinu eftir gjafir, svo tæmingin sé eins mikil og hægt er. Ráðlagt er að mjólka þar til líðan er betri. Meta hvort barnið taki geirvörtuna vel inn í munninn (mynd 2) og breyta um stellingar við brjóstgjöf til að sog myndist á ólíka staði í brjóstinu (mynd 3).
- Mýkja brjóstin, með því að mjólka aðeins úr þeim fyrir gjöf svo tæmingarviðbragðið sé komið af stað þegar barnið byrjar að sjúga brjóstið.
- Nudda bólguna svæðið mjúklega í átt að geirvörtunni meðan á brjóstgjöf stendur til að örva mjólkurflæðið.
- Setja kælubakstur á brjóstið eftir brjóstgjöf í stuttan tíma til að draga úr bólgu og minnka verki.
- Gefa barni brjóst eins oft og hægt er og að lágmarki 8 -12 sinnum á sólarhring.
- Hvílast, drekka og borða vel.

Mynd 3: Ólíkar stellingar við brjóstgjöf.

Fyrirbygging brjóstabólgu

- Hægt er að minnka líkur á brjóstabólgu með því að fylgja eftirfarandi ráðum:
- Gæta þess að það líði ekki of langt á milli brjóstagjafa, svo brjóstin verði ekki yfirfull.
- Forðast þröng föt sem þrýsta á brjóstin.
- Bregðast strax við með því að tæma brjóstin ef einkenni koma fram.
- Forðast streitu og þreytu, ef mögulegt er.

Hafa þarf samband við heilsugæslustöð, Læknavaktina eða bráðapjónustu kvennadeildar ef:

- Líðan batnar ekki þrátt fyrir ofangreindar aðferðir
- Einkenni brjóstabólgu versna.

Símanúmer

Læknavaktin	1770
Bráðapjónusta kvennadeildar	543 1000

Vinsamlegast athugið að sjúkrahúsið getur ekki borið ábyrgð á peningum eða öðrum verðmætum svo sem sínum, tölvum o.fl. sem sjúklingar eða aðstandendur hafa meðferðis.

Athygli er vakin á því að starfsfólk og nemendur sjúkrahússins eru bundin þagnarskyldu og mega því ekki ræða um málefni sjúklinga á deildinni. Við viljum vinsamlegast biðja þig og aðstandendur þína að ræða ekki það sem þið kunnið að verða vitni að eða heyrið um aðra sjúklinga.

Landspítali er kennsluspítali og nemendur í heilbrigðisfræðum og tengdum greinum stunda hluta af námi sínu á spítalanum. Nemendur fylgjast með og taka þátt í daglegri meðferð sjúklinga og eru alltaf á ábyrgð og undir handleiðslu leiðbeinenda sinna.

ÚTGEFANDI:
LANDSPÍTALI
JANÚAR 2021
LSH-3595

ÁBYRGÐARMENN:
YFIRLJÓSMÆÐUR MEÐGÖNGU-
OG SÆNGURLEGUDEILDAR OG
GÖNGUDEILDAR MÆÐRAVERNDAR
OG FÓSTURGREININGAR OG YFIRLÆKNIR
MEÐGÖNGU, FÆÐINGAR OG
SÆNGURLEGU

HÖNNUN:
SAMSKIPTAÐEILD